

Stanje i projekcije tekstilne, odjevne i kožne industrije

Amela Kropek*, mr. sc. Alica Grilec Kaurić, asistent**

**Studentica stručnog studija Dizajna obuće na Stručnom studiju Tekstilno tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, dislociranom studiju u Varaždinu / kolegij: Ekonomika*

*** Zavod za dizajn tekstila i odjeće, Tekstilno tehnološki fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Prilaz baruna Filipovića 28a, Zagreb 10000.
e-mail: alica.grilec@tf.hr*

Sažetak: Grane hrvatske prerađivačke industrije, proizvodnja tekstila, odjeće i kože, nastavljaju bilježiti negativne rezultate unatoč njihovom velikom potencijalu. Cilj ovog rada je raspraviti položaj tekstilne, odjevne i obućarske industrije unutar prerađivačke industrije u Europskoj uniji, kao i u Republici Hrvatskoj, koristeći se temeljnim makroekonomskim indikatorima. Projekcije za 2014. i 2015. godinu izračunate su pomoću linearnog trenda. Istraživanjem se zaključuje kako tekstilna, odjevna i kožna industrija prate negativna kretanja prerađivačke industrije, te kako je potrebno uložiti dodatne napore kako bi promatrane industrijske grane ostvarile pozitivne rezultate.

Ključne riječi: prerađivačka industrija, proizvodnja tekstila, odjeće i kože, makroekonomski pokazatelji

1. UVOD

Tekstilna, odjevna i kožna industrija u Republici Hrvatskoj nalaze se u kompleksnom i nepovoljnom stanju te unatoč poticajima od strane države ne izlaze iz krize. Svakodnevno otpuštanje radnika, smanjenje plaća kao i zastarjelost tehnologija u tekstilnim i odjevnim poduzećima navode se kao glavni problemi ove industrije. Istraživanja koja su dosad provedena (Anić et al., 2008., Bunić, 2004., Butorac, 2007.) predlažu proizvodnju proizvoda veće dodane vrijednosti i vlastite marke proizvoda, promjene u ljudskim potencijalima kao i okrupnjavanje poduzeća, te tržišno repositioniranje koje će pratiti mogućnosti industrije. Kao početak nastanka problema spominju se 1990-te godine u kojima započinje problematična povijest hrvatske tekstilne, odjevne i kožne industrije. Kako je već poznato, raspadom bivše Jugoslavije izgubljeno je tržište zaštićeno protekcionističkim mjerama s više od 22 milijuna potrošača. Ovakvo predugo poslovanje u socijalističkom, planskom umjesto u tržišnom gospodarstvu rezultiralo je pomanjkanjem vlastitog dizajna i marki. Kako bi sačuvala pogone, poduzeća su započela svoju orijentaciju na doradne poslove za strane naručitelje većinom iz Europske unije. U vrlo kratkom periodu porasle su plaće i istovremeno su se otvorila tržišta Srednje i Istočne Europe s nižom cijenom rada, te su se i doradni poslovi preselili iz Hrvatske u Poljsku, Češku, Mađarsku i Rumunjsku (Bunić, 2004., str. 75-76.). U sljedećem poglavlju razmotrit će se pozicija tekstilne, odjevne i kožne industrije unutar prerađivačke industrije.

2. STANJE TEKSTILNE, ODJEVNE I OBUČARSKE INDUSTRIJE

Europska tekstilna i odjevna industrija prolaze kroz intenzivan proces restrukturiranja i modernizacije posljednjih petnaest godina (Anić i sur., 2008., str. 38.). U završnom izvješću Economixa (Vogler-Ludwig, Valente, 2009., 36) tekstilna i odjevna industrija Europske unije (27 članica) sastojala se 2004. godine od 266.000 poduzeća koja su generirala 67.8 milijardi EUR dodane vrijednosti (47 % u tekstilnom sektoru, 35 % u odjevnom, a 18% u kožarskom/obućarskom sektoru). Zaposlenih je u tekstilnoj i odjevnoj industriji bilo 3,4 milijuna (46 % u odjevnom sektoru, 36 % u tekstilnom, a 18 % u kožarskom/obućarskom sektoru).

Vodeći proizvođač tekstila, odjeće i kože/obuće u Europi je bila Italija (s ukupno 1/3 dodane vrijednosti u 2006. godini), a

pratili su ju Njemačka i Francuska (svaka s 11 % udjela u Europskoj uniji), Španjolska i Velika Britanija (s udjelima od 9 %), Portugal (4,3 %); Belgija (3,1 %) i Poljska (3,0 %). Promatrajući uvoz tekstila i odjeće u Europsku uniju 2006. godine, Kina je imala udio od 33 % ukupnog uvoza tekstila i odjeće i 47,7 % uvoza kože i kožnih proizvoda. Europski proizvođači tekstila i odjeće odgovorili su na izazove iz Azije na dva načina: 1) vertikalnom proizvodnom diferencijacijom – prelaskom na proizvodnju kvalitetnijih proizvoda i 2) premještanjem proizvodnje u države nižih troškova. Za države u razvoju, istim se dokumentom predvidio nastavak ulaganja u industrijske kapacitete, logistiku i ljudske resurse.

Kako bi se objasnilo stanje proizvodnje tekstila, odjeće i kože u Europskoj uniji, u nastavku će se prikazati glavni indikatori navedenih grana prerađivačke industrije u ukupnoj prerađivačkoj industriji Europske unije 2010. godine (27 članica). Glavni indikatori navedenog, nalaze se u tablici 1.

Tablica 1. Glavni indikatori proizvodnje tekstila, odjeće i kože u ukupnoj prerađivačkoj industriji na razini Europske unije 2010. godine

C Prerađivačka industrija	Broj poduzeća (u 000)	Broj zaposlenih (u 000)	Prihod (u mil. EUR)	Bruto plaće (u mil. EUR)
Proizvodnja tekstila	62,0	662,5	80.000	15.000
Proizvodnja odjeće	129,4	1.059,8	73.000	13.800
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	36,5	414,1	43.471	7.283
Ukupno proizvodnja tekstila, odjeće i kože i srodnih proizvoda	227,9	2.136,4	196.471	23.083
Prerađivačka industrija ukupno	2.130,0	30.000,0	6.410.000	1.010.000

Izvor: epp.eurostat.ec.europa.eu, prema Eurostat, 2010., Sectoral analysis of key indicators, manufacturing (NACE Section C), EU-27, 2010 A.png - Statistics Explained (2013/10/2) (15.07.2013.)

Iz tablice 1. vidi se kako poduzeća proizvođači tekstila čine 2,91 % ukupnih poduzeća, proizvođači odjeće 6,98 %, a kože 1,71 % u ukupnom broju poduzeća prerađivačke industrije. Poduzeća iz promatrane tri grane prerađivačke industrije, čine ukupno 11,6 % ukupnih prerađivačkih poduzeća. Broj zaposlenih u proizvodnji tekstila sudjeluje s 2,21 %, u proizvodnji odjeće s 3,53 %, a u proizvodnji kože s 1,38 % u ukupnoj zaposlenosti u prerađivačkoj industriji. Zajedno, u proizvodnji tekstila, odjeće i kože zaposleno je 7,12 % ukupno zaposlenih u prerađivačkoj industriji. U ukupnim prihodima, tri promatrane grane sudjeluju s udjelom od 3,6 %, i to najvećim djelom proizvodnja tekstila (1,25 %) iako po broju poduzeća nije bila na prvom mjestu, od promatrane tri grane. Promatrajući bruto plaće, i one su najveće u proizvodnji tekstila.

Broj zaposlenih u proizvodnji tekstila, odjeće i kože prema veličini poduzeća prikazan je tablicom 2.

Tablica 2. Sektorska analiza zaposlenosti prema veličini poduzeća, EU-27, 2010.

C Prerađivačka industrija	Mikro	Mala	Srednja	Velika
Proizvodnja tekstila	17,8	31,7	31,4	19,1
Proizvodnja odjeće	50,2		29,0	20,8
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	18,1	26,3	34,2	21,4
Prerađivačka industrija ukupno	14,3	20,5	25,3	40,0

Izvor: epp.eurostat.ec.europa.eu, prema Eurostat, 2010., Sectoral analysis of key indicators, manufacturing (NACE Section C), EU-27, 2010 A.png - Statistics Explained (2013/10/2) (15.07.2013.)

Prema tablici 2. zaključuje se da je najveća koncentracija zaposlenih u malim i srednjim poduzećima, od čega se ističu srednja poduzeća proizvođači kože s najvećom zaposlenošću u razmatranim kategorijama.

Zaključuje se da iako oslabljene grane prerađivačke industrije, proizvodnja tekstila, odjeće i kože još uvijek značajno sudjeluju u ukupnoj zaposlenosti, ukupnom broju poduzeća, kao i u ukupnom ostvarenom prihodu prerađivačke industrije Europske unije.

U nastavku slijedi analiza stanja proizvodnje tekstila, odjeće i kože u Republici Hrvatskoj.

Podaci o kretanju broja zaposlenih u prerađivačkoj industriji Republike Hrvatske, nalaze se u tablici 3.

Tablica 3. Broj i struktura zaposlenih u prerađivačkoj industriji prema NKD-u 2007. (u tisućama)

C Prerađivačka industrija	2011.	2012.	IV 2013.
Proizvodnja tekstila	4,4	4,1	4,1
Proizvodnja odjeće	17,0	15,6	14,0
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	9,1	8,8	8,6
Ukupno proizvodnja tekstila, odjeće i kože i srodnih proizvoda	30,5	28,5	26,7
Prerađivačka industrija ukupno	214,3	207,3	199,5

Izvor: Mjesečno statističko izvješće 2012. i 2013. (www.dzs.hr 15.07.2013.)

Prema tablici 3., zaključuje se kako proizvodnja tekstila, odjeće i kože slijedi kretanja u ukupnoj prerađivačkoj industriji, konstantnim smanjenjem broja zaposlenih, promatrano u trogodišnjem razdoblju.

U ukupnoj zaposlenosti u travnju 2013. godine, proizvodnja tekstila, odjeće i kože sudjeluje s 13,38 % u ukupnoj zaposlenosti u prerađivačkoj industriji, što je i dalje značajan udio. Broj poslovnih subjekata po sektorima 2012. godine, prikazan je tablicom 4.

Tablica 4. Broj poslovnih subjekata po sektorima, 2012.

Prerađivačka industrija	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
Proizvodnja tekstila	211	10	0	221
Proizvodnja odjeće	483	20	5	508
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	122	7	1	130
Ukupno proizvodnja tekstila, odjeće i kože i srodnih proizvoda	816	37	6	859
Prerađivačka industrija ukupno	10.103	402	116	10.621

Izvor: HGK, 2013.

Tablica 4. prikazuje kako poduzeća proizvođači tekstila, odjeće i kože čine 8,09 % od ukupnog broja poslovnih subjekata prerađivačke industrije.

Brojčano su istaknuta mala poduzeća proizvođača odjeće, dok velikih poduzeća proizvođača tekstila nema. Velika poduzeća proizvođači kože i odjeće brojčano su zanemarivi.

Zaposlenost po veličini poduzeća prerađivačke industrije nalazi se u tablici 5.

Tablica 5. Sektorska zaposlenost prema veličini poduzeća, HGK 2010.

C Prerađivačka industrija	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
Proizvodnja tekstila	1.699	2.107	0	3.806
Proizvodnja odjeće	7.869	5.053	3.925	16.847
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	3.162	2.424	2.705	8.291
Ukupno proizvodnja tekstila, odjeće i kože i srodnih proizvoda	12.730	9.584	6.627	28.944
Prerađivačka industrija ukupno	78.883	57.310	87.121	223.314

Izvor: HGK, 2013.

Relativno mali broj velikih poslovnih subjekata, značajan je za zaposlenost, kao što se vidi iz tablice 5. Važnost velikih poduzeća potvrđuje i tablica 6. kojom je prikazana dobit raspoređena prema veličini poduzeća unutar promatranih grana industrije.

Tablica 6. Dobit prema sektorima i veličini poduzeća, HGK 2010.

C Prerađivačka industrija	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
Proizvodnja tekstila	10.441.823	50.368.461	0	60.810.284
Proizvodnja odjeće	44.194.042	36.177.409	166.331.582	246.703.033

Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	15.346.254	17.728.396	0	33.074.650
Ukupno proizvodnja tekstila, odjeće i kože i srodnih proizvoda	69.982.119	104.274.266	161.331.582	340.587.967
Prerađivačka industrija ukupno	1.302.618.635	1.364.983.177	4.886.601.992	7.554.203.804

Izvor: HGK, 2013.

Prema podacima iz tablice 6. zaključuje se kako iako brojem najmanje zastupljena velika poduzeća ostvaruju najveću dobit u promatranim industrijskim granama, usporedno s brojnijim malim i srednjim poduzećima.

Udio pojedine promatrane grane prerađivačke industrije u BDP-u prikazan je tablicom 7.

Tablica 7. Struktura BDP-a – prerađivačka industrija

C Prerađivačka industrija	2007.	2008.	2009.
Proizvodnja tekstila	0,2	0,2	0,1
Proizvodnja odjeće	0,5	0,5	0,5
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	0,2	0,2	0,2
Ukupno proizvodnja tekstila, odjeće i kože i srodnih proizvoda	0,9	0,9	0,8
UKUPNO BDP u mil. kn	318 308	343 412	328 672
C Prerađivačka industrija u tis. kn	44 903 588	46 348 110	43 876 781
C Prerađivačka industrija %	14,1	13,5	13,3

Izvor: Statistički ljetopis 2012. (www.dzs.hr 15.07.2013.)

Iako je udio prerađivačke industrije u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske vrlo značajan (13,3 %), te predstavlja ujedno i najveći pojedinačni udio u BDP-u (drugi po veličini je udio trgovine na veliko i malo s 9,5 %, a zatim poslovanje nekretninama s 9 %), udio tekstilne, odjevne i kožne industrije vrlo je mali. No obzirom da je prerađivačka industrija pokretač razvoja države i u središtu je pažnje europskih i nacionalnih Strategija razvoja, pretpostavlja se da će se u budućnosti više pažnje usmjeriti na pronalazak odgovarajuće strategije za rast i razvoj navedenih industrijskih grana.

Vrijednost prodaje industrijskih proizvoda prikazana je tablicom 8.

Tablica 8. Vrijednost prodaje industrijskih proizvoda u prerađivačkoj industriji

Prerađivačka industrija	Vrijednost prodanih proizvoda (u tisućama kn)		
	2009.	2010.	2011.
Proizvodnja tekstila	791.506	926.538	1.099.530
Proizvodnja odjeće	2.054.917	1.941.168	2.178.652
Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	1.547.594	1.307.317	1.613.865
Ukupno proizvodnja tekstila, odjeće i kože i srodnih proizvoda	4.394.017	4.175.023	4.892.047
Prerađivačka industrija ukupno	99.880.906	103.497.668	110.033.361

Izvor: Statističke informacije, 2013., str. 62. (www.dzs.hr 15.07.2013.)

Prema podacima iz tablice 29., zaključuje se da je vrijednost prodaje industrijskih proizvoda u prerađivačkoj industriji zabilježila negativno kretanje 2011. godine, odnosno pad, nakon rasta u 2010. godini.

Kako se vidi iz tablice 8. vrijednost prodaje industrijskih proizvoda promatrana u trogodišnjem razdoblju, u konstantnom je porastu. Najveći porast bilježi prodaja tekstila (15 %), a slijedi ju prodaja kože (14 %), dok je prodaja odjeće (10 %) na posljednjem mjestu.

Iz svega navedenog zaključuje se kako tekstilna, odjevna i kožna industrija prate negativna kretanja cjelokupne prerađivačke industrije, te kako je potrebna izrada Strategije i ulaganja u navedene grane kako bi ojačale i postale konkurentnije na tržištu.

3. OCJENA I PROJEKCIJA ODABRANIH MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA TEKSTILNE, ODJEVNE I OBUČARSKJE INDUSTRIJE REPUBLIKE HRVATSKE

Izvoz je određena količina robe, dobara, usluga, intelektualnog vlasništva i autorskih prava koje jedna država proizvede i u mogućnosti ih je izvoziti u inozemstvo, a može se podijeliti u dvije kategorije. Prva kategorija je izravan ili direktan izvoz, a druga je neizravan ili posredan izvoz (Andrijanić, 2001., str. 46-50.). Da bi se ukratko objasnio izravan izvoz možemo ga opisati da je to onaj izvoz kod kojeg prodavač, ili osoba koja izvozi robu, tu istu robu prodaje neposredno kupcu u inozemstvu, bez posrednika. Druga navedena kategorija, neizravan ili posredan izvoz, sastoji se od dvije mogućnosti. Prva je da proizvođač proda proizvod najprije na domaćem tržištu, a zatim se taj proizvod izvozi i plasira na inozemnom tržištu. Druga je, da se izvoz robe povjeri nekoj vanjskotrgovinskom posredniku koji će tu robu izvesti, no naravno, uz naplatu dogovorene provizije. U ovoj vrsti izvoza nastaju i materijalni troškovi, pa je samim time i roba koja se na taj način izvozi skuplja od one koja se izvozi na izravan način.

Postoje i dva oblika uvoza: izravan ili direktan uvoz i neizravan ili posredan uvoz. Izravan uvoz sličan je izravnom izvozu, a odnosi se na uvoz sirovina i poluproizvoda. Riječ o velikim narudžbama sirovina i reprodukcijskog materijala na duži rok pri čemu postoji izravna veza s inozemnim isporučiteljima. Ako se roba kupuje izravno od inozemnog proizvođača treba biti pažljiv s isporučiteljem glede roka isporuke, kvalitete ugovorene robe i slično (Andrijanić, 2001., str. 50-52.). Neizravan uvoz obavlja se kada je riječ o nabavi manje količine robe iz inozemstva i o povremenom uvozu, odnosno, povremenoj kupnji robe. Prednosti neizravnog uvoza za korisnika uvozne robe su smanjeni troškovi obrade inozemnog tržišta, izbjegavanje rizika vezanog za isporuku robe na vrijeme od strane dobavljača, izbjegavanje brige o kvaliteti robe, troškovima i vremenu potrebnom za stjecanje uvoznih dozvola. Kod neizravnog uvoza mogućnost kupnje robe je onda kad je ona doista potrebna.

Metoda korištena u radu za projekciju kretanja uvoza i izvoza, kao odabranih makroekonomskih pokazatelja je linearni trend. **Linearni trend** je dinamički srednja vrijednost što se izražava matematičkom funkcijom ($y = a + bx$) i pokazuje tendenciju promjena neke pojave u zavisnosti od vremena (Šošić, 2002., str. 235.). U navedenom je izrazu y vrijednost linearnog trenda, a predstavlja vrijednost trenda u ishodištu, b predstavlja apsolutan pad/prirast pojave, dok je x varijabla vrijeme, koja dogovorno poprima vrijednost prvih N prirodnih brojeva.

Uvoz tekstilne, odjevne i kožne industrije od 2008. do 2011. godine, te linearni trend kao i prognoza kretanja uvoza do 2014. godine, prikazani su u tablici 9.

Tablica 9. Uvoz tekstilne, odjevne i kožne industrije i projekcija stanja linearnim trendom (do 2015. godine, u 000 kn)

Godina	UVOZ TEKSTILNE, ODJEVNE I KOŽNE INDUSTRIJE	LINEARNI TREND
2008.	8 534 493	8 052 101,7
2009.	7 491 815	7 891 365,9
2010.	7 082 558	7 730 630,1
2011.	8 135 126	7 569 894,3
2012.	PROGNOZA	7 248 422,7
2013.		7 087 686,9
2014.		6 926 951,1
2015.		

Izvor: obrada autora prema Statističkom ljetopisu 2010; 2012. (www.dzs.hr)

Iz tablice 9. jasno se vidi kako je uvoz promatranih industrijskih grana imao trend smanjenja, a takav negativan trend može se očekivati i do 2014. godine, što je vrlo poticajno za hrvatsko gospodarstvo.

Tablicom 10. prikazan je trend kretanja izvoza.

Tablica 10. Izvoz tekstilne, odjevne i kožne industrije i projekcija stanja linearnim trendom (do 2015. godine)

Godina	IZVOZ TEKSTILNE, ODJEVNE I KOŽNE INDUSTRIJE	LINEARNI TREND
2008.	5 318 939	4 998 006,9
2009.	4 735 159	5 095 355,8
2010.	4 950 302	5 192 704,7

2011.	5 571 721	5 290 053,6
2012.	PROGNOZA	5 484 751,4
2013.		5 582 100,3
2014.		5 679 449,2

Izvor: obrada autora prema Statističkom ljetopisu 2010; 2012. (www.dzs.hr)

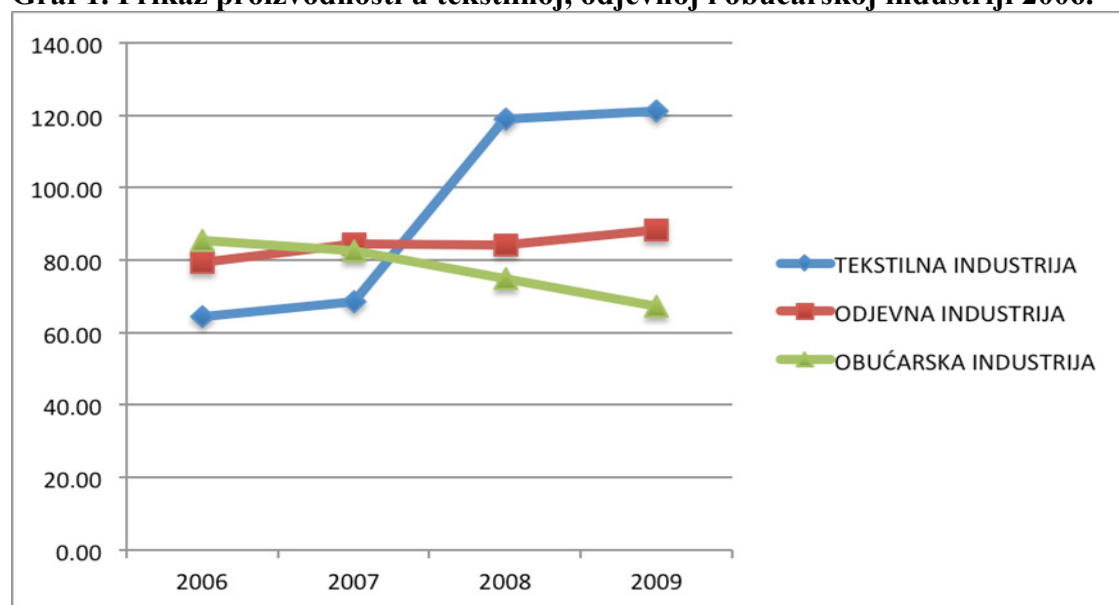
Prema podacima iz tablice 10. vidljivo je kako je kretanje izvoza imalo pozitivan trend, a takav se može očekivati i do 2014. godine.

Proizvodnost rada je važna kategorija koju valja poznavati kada je riječ o procesu proizvodnje. Proizvodnost je efikasnost rada u procesu proizvodnje, a može se definirati na dva načina (Kovačević, 1999., str. 27-30.):

- a) Kao proizvedena količina proizvoda u jedinici vremena (primjerice, šest komada za jedan sat),
- b) Kao količina vremena potrebna da se proizvede jedinica proizvoda (primjerice, deset minuta za jedan komad proizvoda).

Iz navedenog proizlazi da je proizvodnost rada mjerilo uspješnosti poslovanja poduzeća iz koje se vidi učinak rada izražen odnosom između ostvarene količine učinaka i količine ljudskog rada koji je sudjelovao u proizvodnji. Za izračun proizvodnosti tekstilne, odjevne i obućarske industrije podijeljene su vrijednosti bruto dodane vrijednosti prema NKD-u 2007. i bruto domaćeg proizvoda u tekućim cijenama s brojem zaposlenih po pojedinoj promatranoj industrijskoj grani od 2005. do 2009. godine. Proizvodnost po zaposlenom promatrana je na godišnjoj razini (po prosječnom broju tijekom godine) a odnosi se na prosječnu vrijednost koju je pojedini zaposlenik proizveo. Izračunata proizvodnost nalazi se na osi y grafa 1.

Graf 1. Prikaz proizvodnosti u tekstilnoj, odjevnoj i obućarskoj industriji 2006. - 2009. godine



Izvor: obrada autora prema podacima iz www.dzs.hr

Prema podacima iz grafa 1. može se zaključiti da je proizvodnost rada u tekstilnoj i odjevnoj industriji promatranih godina bila u porastu, dok je u obućarskoj industriji bila u blagom padu.

5. ZAKLJUČAK

Stanje tekstilne, odjevne i obućarske industrije u Republici Hrvatskoj doseglo je kritičnu razinu. Naime, kroz makroekonomske pokazatelje vidljivo je da se iz godine u godinu događa konstantan pad proizvodnje, a samim time smanjuje se i broj radnih mjesta u promatranim granama industrije. Sagledavajući kretanje cjelokupne industrije u Europskoj uniji, vidljivo je da su trendovi vrlo promjenjivi. Industrija se seli u bliskoistočne države gdje je jeftinija radna snaga. Navedeno dovodi do zaključka o nužnim strateškim mjerama Republike Hrvatske usmjerenim u tekstilnu, odjevnu i obućarsku industriju, direktnim ulaganjima u proizvodnju tekstilnih, odjevnih i obućarskih proizvoda, te olakšavanju ulaganja domaćim i stranim investitorima. Svakodnevno iščitavajući dnevne tiskovine vidljivo je na koje prepreke nailaze potencijalni investitori, što se

direktno ocrtava kroz makroekonomske pokazatelje za promatrane grane industrije. Sadašnja vremena su prilika domaćoj industriji za stjecanje položaja koji bi ih učinio ravnopravnim naspram industrije koja obitava u Europskoj uniji duže vrijeme.

Republika Hrvatska još uvijek ima kvalitetnih kapaciteta i domaći proizvođači morali bi iznaći načina kako se prilagoditi sadašnjem stanju na tržištu. Velika je uloga Republike Hrvatske u poticanju domaće proizvodnje koja zatim direktno utječe na bruto domaći proizvod. Takvim načinom poticanja može se pokrenuti krug kojim se poboljšava stanje industrije koja ima kapacitete za zapošljavanje velikog broja ljudi i direktno smanjenje nezaposlenosti, a time i povećanje kupovne moći građana. Dakle, da bi ova industrija krenula uzlaznim trendom nužno je uložiti mnogo truda u osmišljavanje novih proizvoda od strane velikih i malih poduzeća u svrhu postizanja kontinuiranosti proizvodnje novih proizvoda, čime bi se postigla kvaliteta, ali bi i brendovi hrvatskih proizvođača tekstilne, odjevne i obućarske industrije u Europskoj uniji dobili na prepoznatljivosti

POPIS LITERATURE

Andrijanić I. (2001.): Vanjska trgovina, Kako poslovati s inozemstvom, *Mikrorad d.o.o.*, Zagreb

Anić et al. (2008.): Ekonomski aspekti razvitka industrije tekstila i odjeće u Republici Hrvatskoj, (Zagreb: *Ekonomski Institut Zagreb*, Hrvatsko društvo ekonomista)

Bunić, Ž. (2004.): «Nepovoljna industrijska struktura i nerazvijen klaster – razlozi krize hrvatske tekstilne i odjevne industrije», *Tekstil*, Hrvatski inženjerski savez tekstilaca, 53 (2), str. 70-82.

Buturac, G. (2007.): «Hrvatska industrija tekstila i odjeće u međunarodnoj razmjeni», *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, godina 5., str. 111-126.

Državni zavod za statistiku: Statističke informacije, 2013. (www.dzs.hr 15.07.2013.)

Državni zavod za statistiku: Statistički ljetopis 2020.;2012. (www.dzs.hr 15.07.2013.)

Državni zavod za statistiku: Mjesečno statističko izvješće 2012. i 2013. (www.dzs.hr 15.07.2013.)

Eurostat (2010.): Sectoral analysis of key indicators, manufacturing (NACE Section C), EU-27, Statistics Explained (2013/10/2), epp.eurostat.ec.europa.eu (15.07.2013.)

Hrvatska gospodarska komora (2012.): Prerađivačka industrija 2010. (podaci dobiveni direktno iz HGK, na upit)

Kovačević B. (1999.): Osnove ekonomije, *Mikrorad d.o.o.*, Zagreb

Šošić I. (2002.): Statistika, udžbenik za srednje škole 3. Izdanje; *Školska knjiga Zagreb*

Vogler-Ludwig, K., Valente, A. C., (2009.): Skills scenarios for the textiles, wearing apparel and leather products sector in the European Union, Final Report, *Economix*, Muenchen.